

Вілла Деккера

Про книгу

Як і властиво Юрію Винничуку, «Вілла Деккера» віртуозно балансує на межі ретродетективу й політичного трилера — так само, як герої книжки балансують у невизначеному межичасі буквально за кілька днів до початку Другої світової. Вир драматичних подій та яскравий гумор, глибоке знання таємного життя передвоєнного Львова, соковита мова, кримінальні та любовні інтриги — усе це читач знайде в новому романі визнаного майстра.

ЮРІЙ ВИННИЧУК

ВІЛЛА
ДЕККЕРА

ФАБУЛА
ВИДАВНИЦТВО

Головні дійові особи:

Марко Крилович, 37 років, автор популярних репортажів про кримінальний світ Львова в газеті «Новий Час», підписаних псевдонімом «Нічний репортер».

Роман Обух, 37 років, комісар львівської поліції. Давній товариш Марка. Ще гімназистами вони вступили до армії УНР і воювали проти більшовиків.

Владислав Ґождзевскі, 52 роки, інспектор, комендант Львівського воєводства.

Герман Фінкельштейн, 67 років, комісар львівської поліції за часів Австрії.

Антек Радомський, 26 років, капрал.

Владислав Конарський, 52 роки, шеф штабу контррозвідки.

Роман Кисіль, 54 роки, займається контрабандою тютюну і цигарок, тримає підпільне казино.

Мирослава, 19 років, його донька.

Ірма Краузе, 32 роки, працівниця німецького консульства у Львові.

Пйотр Зяблов, 51 рік, віцеконсул радянського консульства у Львові.

Алексей Воронін, 49 років, торговий аташе радянського консульства у Львові.

А також повії, танцівниці, батяри.

ВСТУП

12 серпня 1939 року, субота

В «Багателі»^{1} танці тривали допізна. Велика компанія Товариства коліярського^{2} влаштувала собі бенкет з нагоди відходу на пенсію презеса пана Михальського, що був уже добре п'янений, але все ще хапався за дівчат і тягнув їх до танцю, хоча ноги йому запліталися і лика він не в'язав. Від презеса не відставали й решта коліярів, їм усе ще було мало гулянки.

Дівчата, які заробляли танцями з гостями, вже вибилися з сил і попросилися в директора відпустити їх додому. Директор дозволив чотирьом з них піти, а інших чотирьох змусив залишитися, обіцяючи премію.

Відпущені танцівниці хутко перевдягнулися і, поки директор не передумав, вибігли на безлюдну вулицю Рейтана. Незабаром дісталися до готелю «Жорж», де їхні шляхи розбіглися. Вікця пішла Академічною до Зиблікевича, де винаймала маленьку кімнатку на піддашші. Була втомлена й сонна.

Наближалася північ, у деяких помешкання ще світилося, і на хідник падали жовті плями світла. Накрапав легенький дощик. Процокотіла бруківкою дорожка^{3} в напрямку центру, на козлах куняв дорожкар під напнутим дашком. За спиною у дівчини захурчав мотор. Вікця озирнулася й побачила авто, що пригальмувало біля неї. Незнайомець у класичному водійському кашкеті вихилився з вікна і запитав німецькою:

— Пробачте! Не підкажете, як проїхати на Полтвяну?

Вікця з німецької завше мала погані оцінки, але таке просте питання ще зрозуміла і стала щось пояснювати каліченою німецькою, а що слів бракувало, то допомагала собі жестами. Водій сказав, що йому так

важко зорієнтуватися і чи не могла б панна сісти до нього в авто і показати. А потім він завезе її, куди треба.

— Зараз буде злива,— додав.— Куди вам?

— На Зиблікевича,— відповіла Вікця.

— Сідайте,— сказав чоловік.

Вікця роззирнулася, ніде не видно було живої душі, дощ набирив сили, босоніжки вже хлюпали. Водій був молодий і мав цілком привітний голос. Вікця підійшла до авта, чоловік відчинив їй дверцята, й вона сіла біля нього. Несміливо спідлоба зиркнула на незнайомця. Симпатичний. В ніздрі прокрився незнайомий запах, схожий на квіткову кольонську воду.

Авто виїхало з Академічної на Романовича і помчало по Зиблікевича, а Вікця з усіх сил кричала, що вона вже приїхала, намагалася на ходу відчинити дверцята, але вони не піддавалися. Водій задоволено усміхався. Ось вони вже мчали Полтвяною, розтраскуючи калюжі. І коли він промовив кілька страшних слів, вона не повірила своїм вухам.

Розділ перший

14 серпня 1939 року, понеділок

1

Захопившись репортажами з нічного життя, я мимоволі загрузав усе глибше в кримінальний світ, а разом і в роботу поліції. Уже не раз мені доводилося самому братися за розслідування, наражатися на небезпеку і виборсуватися з халепи теж самому. Але з часом я вже не міг без цього, поволі це перетворилося на зміст мого невпорядкованого життя. Я часто тинявся зачучверілими кнайпами і мордовнями, спелюнками^{4} і борделями, діставав по писку, а то й майхром^{5} по животу, падав, обриганий, у рівчак, бо окрім як нахлятися з тими, хто хляв, іншого способу добути щось цікаве чи сенсаційне не було. Щоб увійти їм у довіру, я мусив говорити їхньою мовою, пити те, що й вони, лаятися, як вони, і реготати, як вони, вгощати в кнайпах повій, дозволяти їм гладити себе по голові, і не лише по голові, цілувати мене у вуха і шию, мусив курити опій в борделі, щоб і там щось вициганити для себе корисне, а потім, щоб те все не вивітрилося, виходив до дерев'яного кльозету на дворі і при тьмяному світлі жарівки занотовував ключові слова, сенс яких ніхто, окрім мене, не второпав би. А поволі вже так втягнувся, що не треба було мені й компанії. Я сам собі став компанією — і це було найгірше.

Мені довелося займатися багатьма цікавими злочинами, розслідувати таємниці вбивств дуже поважних осіб, але жодна з тих справ не засіла так міцно в голові, як справа Цинамонового душія.

Львів того року налічував 318 186 мешканців, абонентів Львівського радіо було 51 024. З огляду радіофонізації Львів займав перше місце за кількістю радіоприймачів на 1000 мешканців — 160. І коли 13 серпня пролунала на радіо звістка про першу задушену дівчину, фордансерку^{6} з «Багателі», новина миттю розлетілася містом, а увага всіх львів'ян прикипіла до дій поліції. Душія нарекли Цинамоновим через те, що він притрусив очі задушеної дівчини цинамоном. Точніше — не очі, а очні ямки. Очі він акуратно вийняв і забрав із собою. Досі чогось подібного Львів не знав.

З фордансерками та кабаретовими танцюристками траплялися всілякі трагедії — час від часу вони труїлися або стрілялися, як от танцівниця з кабарету в Рівному. Бо здебільшого їхні кар'єри завершувалися спочатку ліжком директора ресторації чи кабарету, а потім уже любовною трагедією.

Мій давній товариш комісар Роман Обух відразу зайнявся цією справою, але мене вона спочатку настільки не зацікавила. Я працював у газеті «Новий Час», час від часу писав репортажі про підземний Львів, невидимий Львів, але який дуже цікавив моїх читачів. Я жив на Длугоша*, і з вікон мого помешкання виднівся університетський ботанічний сад. Моє бюро стояло біля вікна, і, коли думка починала гальмувати, я піднімав голову і дивився на той сад. Остання моя пасія Емілія врешті не витримала такого партнера, як я, і знайшла собі когось вигіднішого. Можливо, відчула, що я їй не довіряю, маючи відчуття, що то вона минулого року виманила свого коханця на віллу, де його почали вишукано допитувати. А вона за усім цим спокійно спостерігала і трощила цукерки, запиваючи шампаном, коли він кричав і ревів від страшного болю. Жити під одним дахом з дівчиною, що має такий твердий характер і готова стати співучасницею убивства, було незатишно, і я волів більше часу перебувати деінде, аніж вдома. Та й те сказати, писалося мені по кнайпах не гірше.

Не зацікавив мене спочатку Цинамоновий душій ще й з тієї причини, що я якраз захопився іншою справою. І знову тут були замішані жінки. Почалося все з того, що я пополудні завітав до Обуха в комендатуру львівської поліції, коли задзеленчав телефон. Обух взяв слухавку.

— Комендатура поліції? — перепитав чийсь м'який вкрадливий голос.

— Так, — відповів Обух.

— Чи маю честь розмовляти з комісаром Обухом?

— Так. Слухаю.

— Хотів би-м з паном перекинутися кількома словами.

— Саме зі мною?

— Так. Але, звичайно, не в панському бюрку.

— Добре. Тоді де?

— «Під мокрим рядном» за п'ять хвилин.

— Як я упізнаю вас?

— Сам підійду до пана.

Обух поклав слухавку і сказав:

— Можливо, щось цікаве, а можливо, пшик. Я вибіжу. Зачекаєш на мене?

— Ще чого! Піду з тобою. Не маю ніц проти філіжанки кави.

Офіційно такої кнайпи з такою назвою не існувало, була кнайпа пана Мокрого на Фредра, а хтось прозвав її «Під мокрим рядном», і так то пристало, що ніхто її інакше й не називав, хоча вже й самого пана Мокрого не стало, а новий власник мав зовсім інакше прізвище. В кнайпі не було людно — лише кілька відвідувачів. Ми сіли за столик, і щойно нам принесли каву, як з глибини приміщення випірнув низенький чоловічок років п'ятдесяти і подріботів до нас, тримаючи в руці горнятко. Він підсів до нашого столика і тихо промовив:

— Не сподівався, що побачу пана в товаристві...

— Це мій товариш Марко Крилович. Можливо, чули — нічний репортер.

— А-а! Ще б пак! — зрадів чоловічок. — Як не чути! Читаємо газети, слухаємо радіо. Мене звати Кароль Гловек. Адвокатська контора «Зайдель і К». Я в справі смерті такого собі добродія Альберта Коса.

— Альберт Кос? — Обух здивовано зиркнув на мене, чекаючи, що, можливо, я пригадаю хто це, але я похитав головою. — Наскільки мені

відомо, жодна справа на таке ім'я не потрапляла до нашої комендатури.

— Та це й не дивно,— усміхнувся Кароль.— Альберт Кос помер учора вночі. Лікарі констатували смерть від надмірного вживання алкоголю. Чоловік, мовляв, перепив, а потім, наливаючи до ляmpi гасу, хляпнув на себе і загорівся, спричинивши пожежу...

— Ну, що ж...— промовив Обух.— І таке буває.

— Я б навіть уточнив, що й не таке буває. Але у цьому всьому і криється таємниця. Щось у цій смерті нечисте.

— Що саме? Такий нещасний випадок цілком вірогідний. Не так давно на Замарстинові жінка палила листя, хлюпнула на нього гасу, полум'я охопило її гумового плаща, і вона загинула. Ви ж самі кажете, що спричинив пожежу алкоголь.

— Це не я кажу, а лікарі. А я вам кажу, що тут не все чисто. На жаль, разом із ним загинула дівчина.

— Вона теж перепила? — запитав я.

— Ні! Що ви! Але покійний Кос не вживав алкоголю.

— А ви звідки про це знаєте?

— Знаю, бо вже років зо двадцять я є... точніше, був його приятелем. Близьким приятелем. Зрештою, ми й працювали разом. Він ніколи не пив. Навіть пива не пив.

— І все це спричинила одна лямба? — здивувався я.

— Справедливе запитання,— погодився Кароль.— Не одна лямба. Адже він мусив мати якусь посудину, з якої наливав гас до ляmpi. Альберт буцімто перекинув її на себе, потім випустив з рук, гас розтікся, і все довкола миттю вкрилося полум'ям.

— То в них що — електрики не було? — запитав комісар.

— Альберт купив невикінчену будову, все довів до ладу, якраз комісія мала прийняти і дати дозвіл на під'єднання струму.

— То який висновок зробила поліція?

— Та яка поліція! Спочатку там були пожежники, вони не помітили нічого особливого. Потім, коли пожежу погасили, прийшов жандарм, який з вуст лікаря списав протокол і постановив, що тут криміналу нема. От і все.

— Звідки взялася версія, що Кос був п'яним?

— Вони знайшли розтрощену пляшку горілки. Але її мусив хтось принести. Скажімо, той гість.

— А дівчина? — запитав Обух.— Хто вона?

— Я знаю лише, що познайомилися вони під час судового процесу,— продовжив Кароль.— Вона розлучалася зі своїм чоловіком і найняла Альберта. Процес розтягнувся, бо Ігнац Деккер нізащо не погоджувався розлучатися, а надто ділити майно. Отак вони й зійшлися.

— Деккер її чоловік?

— Так.

— Діти у них були?

— З Деккером? Ні.

— А з Косом?

— Та звідки? Вони не так давно зблизилися.

— Отже, ви не вірите, що то був нещасний випадок,— підсумував Обух.— Тоді що?

— Їх убили,— твердо промовив Кароль.

— Якщо їх убили, то це можна з'ясувати,— втрутився я.— Кулі, ножові рани...

— Навіщо аж так? Уявімо, що хтось прийшов до них. Хтось, кого вони добре знали. Допустимо, це був Деккер з пропозицією мирової угоди. Відбулася певна розмова, яка завершилася не так, як хотілося б гостеві. Тоді він схопив газову лампу й пошпурив нею в Альберта. А коли дівчина кинулася його гасити, облив і її.

— Чим облив? Гасом?

— Ну так! У них же ж електрики не було. Отже, мусив десь бути бутлик чи каністра з гасом. Або міг ту каністру і з собою принести в торбі.

— А каністру чи бутлик знайшли? — запитав я.

Кароль зітхнув, мовби розпачуючи над своєю добре збитою версією:

— Ні, не знайшли. Можливо, гас був у тій пляшці з-під горілки. Але вона розлетілася на друзки і так вигоріла, що довідатися про її вміст вже неможливо. А можливо, убивця забрав посудину з собою. Тобто в будинку її не було. Так що всі зійшлися на тому, що то нещасний випадок.

— Знаєте що,— промовив Обух.— Та дилема — пив він чи не пив — взагалі не має нічого до речі. Він міг необережно облитися гасом, і будучи цілковито тверезим. Далі випустив з рук лампу і пляшку. В такій ситуації люди часто панікують і роблять багато зайвих рухів. Тому алкоголь не може бути єдиною причиною сумніву, що то не є нещасний випадок. Мусять бути якісь інші докази.

— Так,— зі смутком погодився Кароль.— Я розумію.

— Ми спробуємо перевірити алібі Деккера. Але, як по правді, то тут мало за що можна зачепитися.

— Чому мало? Гадаю, на його одязі мусять бути сліди гасу.

— Він міг той одяг випрати або й викинути. Крім того, де певність, що то був він? Міг когось найняти.

Кароль помітно скис.

— То страшний дрань...— промовив.— Він її лупцював, тягав за волосся. Бідна дівчина пішла спати в такому віці.

— Скільки їй було?

— Двадцять чотири чи двадцять п'ять.

— Чим той Деккер займається?

— О, в нього дуже прибутковий ґешефт. Помагає євреям вивезти готівку і коштовності до Палестини.

— Яким чином?

— Він має своїх людей в советському консуляті. Кожен, хто хоче врятувати своє добро, а вивезти його легально не може, депонує в консуляті скриньку з коштовностями і грошима з умовою, що у випадку його смерті скриньку відправлять до Бухаресту на ім'я його вигаданого брата. В еквадорському консуляті він отримує еквадорську візу і виїжджає з нею до Румунії, де нібито повинен сісти на корабель, який повезе його до Латинської Америки. Але... не сідає, а нагло «помирає». Відтак консулят посилає ту скриньку до Бухаресту на ім'я його брата, який і є тим самим євреєм. Відтак він у Констанці таки сідає на корабель і пливе до Палестини.

Обух неабияк здивувався:

— І досі ще ніхто цього шахрайства не розкрив?

Кароль засміявся і закурив:

— Пане комісар, навіть не пробуйте туди лізти, бо там такі високі пани мачають носа, що нарветесь на неприємності. Всі все знають. А з

другого боку... Де тут кримінал? Людина вивозить власне майно, яке чесно чи нечесно заробила.

— Так, але мала би заплатити податок, пройти митний контроль.

— Митниця б не пропустила цілу скриньку коштовностей. Вважайте, що мито і податок було заплачено високим панам з воєводства. Тому з Деккером зачіпатися не просто. Ніхто не дозволить наплювати в кашу, яку він спритно заварив.

— А чим займається ваша контора?

— Чесно кажучи, всім. Мусимо перетинатися і з Деккером, бо готуємо для емігрантів папери, спродуємо їхню нерухомість і меблі, які вони залишають.

— За якою адресою мешкав ваш приятель? — запитав я.

— Круп'ярська, 4.

— Ну, що думаєш? — запитав Обух, коли ми вийшли з кнайпи.

— Думаю, що варто було б потинятися біля того будинку. Може, якісь сліди виявляться.

— Чудова думка. Цим ти й займешся. Візьми моє авто.

— А ти забери з міської трупарні тіла, і хай твої хлопці зроблять розтин.

Він поплескав мене підбадьорливо по плечах і повернувся до комендатури. Себто це означало, що він не бачить поважних перспектив у цій справі. А я сів до авто і поїхав на Личаків. Круп'ярська була бічною і вела на Кайзервальд. Відшукати вигорілий будинок було просто — шиби повилітали, а стінами тягнулися чорні язики обсмаленого тиньку. Чувся сморід згорілого дерева, яке заливали водою з пожежних сикавок. Я штовхнув хвіртку, зайшов на подвір'я і відразу ж почув, що мене хтось кличе. З протилежного будинку вийшов літній чоловік.

— Прошу пана, а що ви там шукаєте?

— Я з поліції.

— Справді? — В його голосі вчувалося недовір'я.— А маєте легітимацію?

Я показав йому не зовсім легальне посвідчення, яке мені колись видав Обух.

— Дивно,— сказав чоловік.— Бо казали, що справа зрозуміла і закрита.

— Це так, але є деякі питання. Ви тут живете?

— Через дорогу. Називаюся Вацяк. І пан жандарм просив мене позирати, чи хтось не навідається. Може, які злодюжки.

— А є там ще що красти?

— Ну, передпокій не згорів, і кабінет пана меценаса^{7}. Та й кухня майже ціла. А знаєте, для декого й клямку з дверей викрутити і то хліб. Чи й двері з петель зняти. Тяжкий час.

— То ви маєте ключа до вхідних дверей?

— Ая, маю. Хочете зайти? Я б не радив. Там страшний сморід. Трупки вже забрали, але запах згорілої фарби, меблів...

— Я думаю, що крізь висаджені вікна він уже мав би вивітритися.

— Знаєте що? Зараз я вам винесу мокрого рушника, і ви прикладете собі до лица. Хвильку.

Він швиденькою ходою пошкандибав до будинку навпроти. Що я сподівався там побачити? Невідомо. Хотілося просто мати перед собою всю картину трагедії.

Вацяк повернувся з мокрим рушником, піднявся на ганок і відчинив двері.

— Я вас тут зачекаю, — сказав.

Я притулив рушника до обличчя і зайшов до передпокою. Він справді вцілів. На вішаку ще висіли плащі, в кутку стояло пудло для парасольок. Зверху на полиці над вішаком вишикувалися чотири фетрові капелюхи. Всі чоловічі.

Далі була вітальня, де розігралася вся сцена. Тут вигоріли всі меблі й поверхня підлоги, що була вся залита водою. Від вітальні в обидва боки йшли покої. Покій ліворуч був зачинений, лише двері вигоріли. Покій праворуч мав двері відчинені навстіж, він вигорів повністю разом із ліжком, яке тепер зяло чорними пружинами.

Я відчинив двері ліворуч. То був, либонь, кабінет адвоката. Він уцілів, вигоріло лише трохи підлоги, заки наспіли пожежники. Я підійшов до письмового столу, на якому лежала ціла гора папок. На кожній папці красувалося чиесь прізвище. Я перегорнув їх. Усі прізвища були єврейські. Мабуть, то й були папери емігрантів. За кілька хвилин я збагнув, що всі папки мають схожі бланки й документи, різниця лише в прізвищах і фотографіях. Я витягнув зі споду сухішу папку і сховав за пазуху. Потім узяв аркуш паперу й виписав прізвища, що були на папках.

Ставало все важче дихати. Я вийшов з будинку. Вацяк сидів на сходах, почувши, що я виходжу, схопився на ноги і замкнув двері на ключ. Я роззирнувся.

— А тут ще є підвал? — запитав я.

— Так. Вхід з боку саду. І туди хочете зазирнути?

— Здалося б.

— Добре, ходімо. Там нічого не горіло, то лишіть рушника тут, а я потім заберу.

Я повісив рушник на перилах, й ми обійшли будинок ззаду. Вацяк відчинив дерев'яні двері, помальовані зеленою фарбою, і пропустив мене вперед. Підвал мав два просторих приміщення. В одному був дерев'яний верстат, на стінах висіли столярські інструменти. В другому під стіною стояв злегка запилюжений стелаж зі слідами від слоїків.

— Що тут було? — кивнув я на стелаж.

Вацяк зашарівся і став щось бурмотіти невиразне.

— Тут були всілякі закрутки? Так? — запитав я.

Він несміливо кивнув.

— І ви їх забрали собі?

Він опустив очі.

— Прошу пана, а кому вони б ще здалися? І так пропали б. То я переніс до себе. Але якщо ви наполягаєте, ми зараз усе з дружиною попереносимо назад. Не хотілося б, щоб воно пропало. Ви ж мене не видасте?

Я подумав, що мені краще мати його по своєму боці.

— А що ще ви перенесли до себе?

— Пане комісар, бігме більше нічого. Ще тут був мішечок пророслої цибулі і такої ж пророслої бульби. Літо ж надворі. То я і їх забрав. Бульбу курам буду варив, а цибулю висаджу.

— А інструменти?

— Ні-ні. Навіть цвяшка не рушив.

— Гарзд. Але майте на увазі, що в небіжчиків бувають родичі. Будинок можна відремонтувати, і згодом хтось тут поселиться.

— Так-так, я розумію.

— Скажіть ще таке. Вчора увечері ви не чули звідси якогось галасу? Ніхто не кричав?

— Ні. То було вже пізно, як почалася пожежа. Ми лягли спати. А прокинулися, коли почули, як шиби лускають: пах! пах! пах!

— Ви тоді визирнули у вікно?

— Так.

— Не побачили часом, що хтось тікає? Може, авто яке?

— Ні, нічого такого. Але, бачите, втекти можна і садами. Зовсім не конче вибігати на вулицю.

Я погодився, оглядаючи просторий сад, який виходив на другу вулицю. Я потиснув йому руку.

— Гарзд, я ще сюди завітаю. Дякую, що допомогли.

Після цього я пішов до редакції «Нового Часу» на Костюшка, 1а. Редакція працювала у вакаційному складі, більшість перебували на відпочинку в Карпатах, а тут ще й літо шкодило дисципліні, й журналісти воліли писати щось по кнайпах. Редактор Лев Чубатий^{8} власне закінчив нараду. Він був старший за мене на років десять і встиг повоювати в січовому стрілецтві.

— Сервус,— привітався я.— Чи можна з вами перебалакати?

— А-а, Марко! Сервус, сервус... То має бути ціхо-ша?

— Бажано.

— То ходімо до кабінету.

Ми сіли на канапі, Левко простягнув мені цигарки, ми закурили.

— Ну, кажи,— підбадьорив мене, бо, як поправді, я не знав, з чого почати.

Врешті я розповів, що знав про загибель Коса і дівчини, і показав папку, яку поцупив зі згорілої хати. Левко погортав її і сказав:

— Чим це тебе зацікавило?

— Ще не знаю.

— Але ти хочеш в тому напрямку копати?

— Принаймні спробую. Я почув, що євреї, які емігрують до Палестини, депонують свої коштовності в советському консульстві. А потім консулят пересилає їхнє майно до Бухаресту.

— Так, і я таке чув. Те саме чинять і німці. Дві німецькі партійні організації на теренах Малопольщі — «Jungdeutsche Partei in Polen» та «Deutscher Volksverband» — займаються такою самою харитативною в лапках діяльністю. Складаються ці партії з польських німців. Перша заснована в 1931 році, керує нею Макс Вамбек. Друга існує з 1924-го, на чолі стоїть Людвік Вольф. Обидва нацисти і люті ненависники євреїв.

— Вас не дивує така діяльність?

— Ні. Усі хочуть не тільки євреїв позбутися, а ще й на них заробити. На початках нацисти конфісковували у тих, які намагалися виїхати, лише 25 відсотків від вартості їхнього майна і коштів. З кожним роком цей відсоток продовжував рости. І до 1938 року вже становив цілих 90 відсотків. Їх грабують до нитки. Навіть золоті зуби змушують залишати. Так що тих 10 відсотків, які їм застаються,— то все особисті речі, нікому не потрібні лахи, родинні альбоми і таке інше.

— Отже, ті німецькі партійні організації якимсь чином пов'язані і з советським консульством?

— То дуже розгалужена діяльність. Як бачиш, консулят Еквадору теж бере в цьому участь. Євреї у Польщі воліють про це не просторікувати. Тому в їхній пресі ти нічого цього не знайдеш. Все робиться доволі обережно.

— Тоді можна припустити, що Кос не тільки готував еміграційні папери, але й помагав депонувати коштовності в советському консуляті?

— Про нього нічого конкретного не знаю. Але не він один.

— Чи ви чули про такого собі Деккера, який теж цим займається?

— Деккер член «Deutscher Volksverband»^{9}. Цим усе сказано. І скажи нарешті: коли наступний репортаж буде? Чи тобі вже грошей не треба?

— Та чого не треба... Намагався щось писати, але дубль пусто. Голова вивітрена, як дзюраве відро. Може, до кінця тижня...

Він подивився на мене зі смутком і похитав головою.

2

Папку я приніс комісарові і переказав розмову з сусідом та редактором.

— Он воно що... — промовив він. — Цей Кос мене врешті зацікавив. Я наполіг на розтині, хоча наші вже хотіли віддати трупи родинам. Підеш зі мною до трупарні?

Не люблю я трупарень, а особливо того смороду, який гуляє в повітрі з розтятих животів і шлунків, з усіляких хімічних препаратів і навіть зі стін, що просякли наскрізь запахами трупів. Довгий коридор в підвалі комендатури привів нас до просторої зали, що мала уздовж стін великі шухляди, в яких зберігалися трупи. Тут панувала волога задуха і солодкавий запах формаліну. На двох довгих столах лежало два обвуглених і роздутих тіла з піднятими догори руками. Груді й животи їхні зяяли потворними нутрощами. Юзик Шнайдер сидів поміж тими столами на ослінчику й курился. Він окинув нас байдужим поглядом і лише кивнув на наше привітання. Видно було, що вже встиг хильнути, але ніхто йому того не боронив, бо така робота, як в нього, просто зобов'язувала похмелитися. Фотограф якраз завершив клацати фотоапаратом.

— Вже по всьому? — запитав Обух.

— Най го шляк трафит, — сказав Юзик. — Я думав раз-два їх спекатися, а не — не вийшло. Мушу писати протоколи, прикладати знімки... Ти скінчив? — запитав у фотографа. — Ну, то вимітайся.

— Ще чого! Я теж хочу послухати.

— І що? — запитав Обух. — То таки смерть не від вогню?

— Яке! — махнув рукою Юзик. — Почнімо з чоловіка. Його застрелили. Тридцять восьмий калібр. Дістав дві кулі в груди. В горлянці і легенях є сажа, отже, коли його облили гасом і підпалили, він ще дихав.

Фотограф свиснув.

— З чого стріляли? — запитав комісар.

— «Сміт Вессон» 38-го калібру. Така куля робить в тілі купу дзюрок і з трьох-чотирьох кроків прошиває наскрізь. Перша куля так і зробила — вилетіла з тіла. Її убивця забрав разом із лускою. А от друга залишилася в тілі...

— Бо він уже впав на підлогу,— сказав Обух.

— Власне, так. Вдруге стріляли згори і під кутом.

— А чому руки у них підняті? — запитав я.— Просили милосердя?

— Ні,— відказав Юзик.— Коли тіло горить, то корчиться, а шкіра стягується — руки й ноги можуть задиратися догори.

— Що з дівчиною? — запитав комісар.

— А з дівчиною, курва мать, проблема інша. Її злегка придушили. Потім згвалтували, додушили і облили гасом. І вона також ще дихала. Спосіб убивства схожий на роботу Цинамонового душія, але очі на місці.

Ми подякували і піднялися нагору.

— Ну, видиш,— сказав Обух.— Маємо свіжу роботу.

Коли ми увійшли до його кабінету, нас уже чекав інспектор Владислав Гождзевські^{10}.

— Куди ви ходили? До трупарні?

— Так,— відповів Обух.

— І що?

— Їх обох убили. Чоловіка застрелили, а дівчину згвалтували і задушили.

Інспектор сів у крісло, закинув ногу на ногу і закурив, похитуючи головою в задумі. Така його задума не віщувала нічого приємного. Ми стояли, спершись сідницями на стіл. Інспектор перевів погляд на мене, потім на Обуха і запитав, киваючи на мене:

— А його ти навіщо з собою волочиш? Він що, збирається про це писати?

— Ні,— відповів комісар.— Він нічого писати не буде. Але довідався дещо цікаве. Розкажи панові інспектору,— штурхнув мене ліктем.

Я розповів, що знав. Інспектор слухав, не перебиваючи. Відтак зітхнув:

— Ну, ви дуже не розганяйтесь. До нас уже їде ваш добрий знайомий — шеф контррозвідки Владислав Конарський. Той Альберт Кос чомусь його дуже зацікавив, хоч він ще не знає, що того було застрелено. Телефонували також мені з Міністерства Справ Закордонних і сказали, що до них звернувся віцеконсул з советського консульства у Львові і просив вплинути на львівську комендатуру, щоб ми інформували його про хід розслідування. Запитали також, хто веде розслідування. Я сказав, що жодного розслідування ще нема. Там дуже здивувалися. Ну а тепер бачу, що розслідування таки є. Щось забагато клопоту, як на мою голову.

— Віцеконсул? — перепитав я.— То консула в них нема?

— Є, Єлісеєв... Але він застряг у Варшаві. Займається єврейськими біженцями з Чехословаччини. Тут його заміняє Пйотр Зяблов. Теж чекіст...— Інспектор затягнувся і видихнув дим, важко зітхаючи.— Я послав на ту хату Радомського, щоб зайняв напровсяк стійку. Покажіть мені ту папку, яку ви звідти забрали.

Я подав йому папку, він хвильку перекидав папери, світлини, потім віддав назад.

— Там їх було зо два десятки,— сказав я.— Я виписав прізвища тих людей.

— Зробіть мені копію. Але чує моя дупа, що Конарський не просто так фалює сюди. Певно, відбере у вас це діло. А я і впиратися не буду. Баба з воза — коням легше. У нас і так є чим зайнятися. Що з тим душеєм? — звернувся він до Обуха.— Є зрушення?

— Ні, нема,— відповів комісар.— Ми дослідили контакти тієї дівчини, поки що жодної зачіпки нема. Скидається на те, що то був маніяк. Нормальний чоловік не виколупував би очей.

— Цього нам тільки бракувало! Якщо маніяк, то будуть ще й інші офіри, не?

— Можливо.

— А ця дівчина, що згоріла... То не його робота?

— Не виглядає на те. Очі цілі, цинамону брак.

— До чого той цинамон?

— Гадаю, то такий спеціальний знак. І він нам ще зустрінеться.

— О-ой, що нині за день! Від самого ранку жодної приємної новини.

Він піднявся і рушив до дверей. Його перепинив Обух:

— А що з тим віцеконсулом? Маємо йому подавати якісь звіти?

— Гівно йому на патичку, а не звіти. Я вмиваю руки. Нехай тим клопочеться Конарський. А ви займіться душеєм. І ви теж,— кивнув мені,— у вас в парі це не зле виходить.

Він засміявся і вийшов. Ми презирнулись. Обух пирснув сміхом:

— Тобі це ніц не нагадує?

— Чому ні? Справа Томашевича, як вилита. Знову той Конарський, і знову ми мусимо бути збоку.

Обух підняв указівного пальця:

— Не-не, то тільки я збоку. А ти маєш вільну руку. Зараз я черкну записку Радомському, щоб пустив тебе всередину. Забери ті папки, уважніше все обшукайте разом з Антеком. Все переверніть. Кажеш, там книжки? Кожну книжку витрусіть. Важливий будь-який папірчик.

3

Радомський сидів на ґанку і кутив. Побачивши мене, вигукнув з подивом і не без роздратування:

— О, а ти що тут робиш? Не про пса ковбаса. Тут тобі не вдасться нічого винюхати.

— Та я вже й так багато чого винюхав. Бо був тут перед тобою.

— А-а, то був ти? А я думаю, хто ж то з поліції тут побував. А то ти косиш під поліцая? Вічно лізеш поперед батька в пекло. А тепер що?

— На, читай.— Я простягнув йому записку, він пробіг її очима і скривився.

— Курва! Таке гарне сонечко, так мені файно сиділося, а тепер мушу лізти в цю просмерджену дзюру? На ключа. Я докурю і приєднаюся.

— То ти ще не заходив досередини?

— Не. Такого розпорядження не було.

Я відчинив двері. Сморід добряче вивітрився, перетяг гуляв хатою. Я попростував до кабінету і побачив, що на столі вже папок нема. Шухляди всі валялися на підлозі, як і книжки. Хтось тут уже побував і все, що його цікавило, повітрушував.

У цей момент я відчув чиюсь присутність. Хтось тут був ще. Я різко обернувся й встиг побачити, як мені в голову летить здоровенний кулачисько. Я миттю відхилився і зацідив нападника ногою в живіт. Здоровило скрутився рогаликом, а я загукав Радомського. Капрал прибіг, шлякаючи на ходу, й поміг мені чоловіка скрутити. Той усе ще стогнав.

— Як то я його не побачив? — дивувався капрал.

— Заліз через вікно з боку саду,— пояснив я.— Але дивно, що ти не чув, як він тут хазяйнує.

— Та я думав, то вітер віконницями хляпає.— Він копнув чоловіка і запитав: — Ну, кажи, курвий сину, хто тебе послав?

— Ніхто мене не послав,— заговорив невідомий по-батярському.— Я просто хотів шось взети почитати,— прохрипів він.

— Брешеш,— сказав я.— Що ти шукав у книжках?

— Гроші. Шо ше? Ви з поліції?

— З поліції. Щось знайшов?

— Не.

— А папки де?

— Ади-во! Відки мені знати? — обурився батяр.— Я жадних папок не видів. Прошу на мене того не вішати!

— Що за папки? — запитав капрал.

— Еміграційні папери, які готував загиблий адвокат.

— То їх хтось вже після твоєї візити поцупив?

— Мабуть, що так. Як тебе звати? — штовхнув я бурмила.

— Кацяба.

— Ти з Личакова?

— Не, з Замарстинова.

— Кого з тамтешніх батярів знаєш?

— Пурцеля, Прецля, Цепу...

— Як поживає Пурцель?

— Був тиждень в криміналі за бійку. Зараз на волі.

— В якій він кнайпі любить сидіти?

— «Під соловейком».

Я кивнув — свій хлоп — і перетяв на ньому мотузки.

— Можеш іти.

Він звівся, кречучи, на ноги, здивовано глипнув на нас і запитав:

— Шо? Зіправді?

— Зіправді. Але не забудь — ти мій боржник. Може, тебе колись потребуватиму з такими гирями.

Він задоволено глянув на свої руки, усміхнувся і вийшов.

— Я, звісно, не втручався,— промовив Радомський,— але можна було б його ще притримати.

— Навіщо? Звичайний батяр. Мене більше цікавить той, хто поцупив папки. Хоч вони для нас і не мають вартості, але той, хто їх забрав, виконував чиєсь завдання.

— А коли ти був тут раніше, то чого не забрав?

— Одну я взяв. Прізвища переписав. Але якби взяв усі, то сусід, який тобі дав ключа, відразу б зателефонував до комендатури. А я ще тоді не перебалакав з інспектором. І кримінальна справа не була відкрита. Ну, та бачу — нам тут вже нема чого робити. Вже все перетрушено. Хіба що...

Я звернув увагу на грубку із зелених кахель, що стояла в куті кімнати, і зазирнув у неї. Серед спалених паперів траплялися не повністю обгорілі клаптики. Я вийняв кілька і розклав їх на столі. Але й на

обгорілих можна було щось прочитати, то я і їх обережно зібрав. Радомський приєднався до мене, і ми прочитали уривки прізвищ. Навпроти кожного прізвища були вписані по дві різні цифри. Наприклад, 2 і 100 або 4 і 300. Всі вони були перекреслені.

— Що б це могло означати? — дивувався капрал.

— Дідько знає,— відповів я.— Треба буде ще комусь показати.

Вцілілі клаптики я вклав до невеличкої книжки і сховав до кишені.

В цю хвилю в двері постукали. Ми з капралом вийняли зброю і підступили до дверей.

— Хто там? — запитав Радомський.

— То я, прошу пана, Вацяк,— пізнали ми голос сусіда.

Капрал вже хотів відчинити двері, але я спинив його, підійшов до вікна і визирнув — Вацяк був сам і тримав у руках макітру з паруючими пирогами. Я кивнув капралові, і він впустив старого.

— Вибачайте, що вас турбую, але моя стара якраз наліпила пирогів з сиром, то я подумав, що вам варто підкріпитися.

Ми подякували, взяли макітру і, сівши на ґанку, стали ласувати. Вацяк задоволено стежив за нами. Коли ми спорожнили макітру, я сказав:

— Пане Вацяк, ми щойно тут впіймали злодія. Але то був звичайний батыр, ми його випустили. Однак перед ним закрався був ще хтось і вкрав папки.

— Та ви що? — здивувався він.— Він, певно, зі саду заліз. Бо звідтам мені ніц не видно.

— Так, певно, воно й було,— заспокоїв я його.— Але розкажіть мені те, що ви не говорили поліцейському.

— Ой, та звідки вам спало на думку, що я щось приховав?

— Так мені подумалося,— сказав я, не зводячи з нього очей, а він мого гострого погляду якраз унікав.— Хто сюди приходив? Вам же ж з вікна усе видно.

Він потупцяв на місці, почухав голову і сказав:

— Я волію в такі справи не втручатися. Волію, знаєте, бути сліпим і глухим. Але я бачу, що ви порядні хлопаки, то скажу. Сюди частенько навідувалося авто з советського консульату.

— Звідки ви знаєте, що то було саме воно?

— Коли я воював у стрілецькій бригаді, мені довелося потрапити до московського полону. Там я вивчив їхню мову. Я не раз чув, як пан Кос і хтось із консульату розмовляли по-москальськи.

— І чули про що?

— Та то, видно, в хаті вони вже про все важливе перебалакали. А на вулиці, прощаючись, теревенили про небесні мігдалки. Раз той з консульату питає, чи пан Кос не бажає завітати до них на кіносеанс. Що то мало бути за кіно, я не пригадую. Іно жи на екрани він не вийде. Другий раз говорили про погоду. А третій, то панові Косу було обіцяно завезти зо два ящики шампана та кав'яр. Бо в нього мали бути уродини. Так що нічого цікавого.

— Добре, пане Вацяк, дуже дякуємо за пироги.

Старий пішов, а я сказав капралові:

— Темна справа. Хтось із консульату, певно, й викрав ті папки. Або з контори «Зайдель і К°», де Кос працював.

Я зібрався йти.

— А мені що? — запитав капрал.— Довго тут ще нудитися?

— Тебе хтось замінить. Зараз зателефоную Обухові.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ